REFLEKTOVANÝ OSOBNÍ DENÍK: PODPORA PROCESU UČENÍ SE

REFLECTED PERSONAL JOURNAL: SUPPORTING THE LEARNING PROCESS

Bohdana Richterová[1]

[1] Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita, Ostrava

Abstrakt

V oblasti rozvoje osobnostních a sociálních kompetencí studentů i pedagogů se jeví jako jedna z možností práce s reflektovaným osobním deníkem. V odborné literatuře je možné nalézt dílčí informace, kterým chybí zastřešující přehled možností práce s tímto nástrojem. Na základě obsahové analýzy konceptů dostupných v odborné literatuře příspěvek představuje, jaká jsou specifika využití reflektovaného osobního deníku v oblasti učení se. Představuje šest kategorií včetně nejvyššího stupně potenciálu vybraného nástroje.

Klíčová slova: *reflektovaný osobní deník, obsahová analýza konceptů, učení*

Abstract

With respect to of the development of personal and social competencies of students and teachers, working with a reflected personal journal seems to be one of the possibilities. While scholarly literature provides some limited information, an overarching overview of the possibilities of working with this tool is lacking. Based on the content analysis of the concepts available in the literature, the paper presents the specifics of the use of a reflected personal journal in the field of learning. It discusses six categories, including the highest degree of potential of the tool in question.

Keywords: *reflected personal journal, content analysis of concepts, learning process*

1 ÚVOD

Proces učení probíhá za podpory různých nástrojů. V oblasti rozvoje osobnostních a sociálních kompetencí studentů i pedagogů se jeví jako jedna z možností práce s reflektovaným osobním deníkem. V odborné literatuře je možné nalézt dílčí informace. Chybí celkový přehled možností práce s tímto nástrojem.

2 TEORIE

V profesní přípravě pedagogů se použití reflektovaných osobních deníků nejvíce využívá v předmětech zaměřených na praxi (Mazáčová, 2014) a osobnostní rozvoj (Ambrose, 2010; Gadsby, 2022). Pedagogové z praxe se s tímto nástrojem nejčastěji setkají při absolvování dalšího vzdělávání v oblasti osobnostního rozvoje, psychoterapie nebo v osobně vedeném seberozvoji (Knaus, 2002; Kottler, 2013; Kratochvíl, 2007). Okrajově tento nástroj nacházíme při realizaci akčních výzkumů (Richterová, 2020; Walker-Floyed, 2011). Odborná literatura představuje specializované použití deníku v konkrétním tématu a málokdy se zabývá dalšími možnostmi využití.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Jako výzkumný nástroj i metoda byla zvolena obsahová analýza konceptů (Scherer, 2004; Krippendorf, 2004). Deduktivně byly určeny kategorie v oblasti práce s reflektovaným osobním deníkem. Ty byly syceny prostřednictvím vytvářených kódů z textů zaměřených na práci s deníky jako prostředku učení budoucích a současných pedagogů (jednotka analýzy). Výsledky jsou představeny především deskriptivně s využitím komparace zachycených jevů.

Klíčová slova použita pro vyhledání textů byla reflective journal a reflexní deník. Bylo využito vyhledávání nejnovějších textů v databázi WoS v anglickém jazyce (2020–2022) a k doplnění textů v českém prostředí Google Scholar. Aktuálně bylo analyzováno deset článků a tři texty v monografiích.

4 VÝSLEDKY

Analýza se soustředila na sycení kategorií: 1. Kde a jak jsou deníky používány, 2. Jak vypadají z hlediska formy a obsahu, 3. Kdo je reflektující osobou, 4. Jakou formu a obsah má reflexe, 5. Jaké jsou uváděny základní principy „učení se", 6. Jaký se vynořuje prostor pro pedagogický výzkum a praxi.

V oblasti principů učení se, nabízí práce s reflektovanými osobními deníky možnost sumarizace získaných zkušeností, podporu motivace pro proces učení nebo cílené se zaměření na učení se v konkrétních oblastech. Nejvyšším stupněm je tzv. „Aha efekt", který nejen pomáhá zvědomit znalosti, propojit je s kontextem a umožnit uvědomit si potenciál konkrétní informace ve vlastním životě.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Přestože v současné době ještě probíhá sycení kategorií, lze již v tuto chvíli otevřít diskuzi na téma nevyužitého potenciálu reflektovaných osobních deníků. V rámci popsané teorie je minimum prostoru věnováno reflektujícímu, který se objevuje třemi způsoby, buď jako odborník nebo ten, který vede sebereflexi. Posledním způsobem reflexe jsou návodné reflektující texty. Pro oblast pedagogiky se otevírá možnost pro další výzkum a propracování teorie.

6 LITERATURA

Ambrose, S. A. et. al. (2010). *How Learning Works Seven Research – Based Principles for Smart Teaching*. Jossey-Bass.

Helen Gadsby (2022). Fostering reflective practice in Post Graduate Certificate in Education students through the use of reflective journals. Developing a typology for reflection. *Reflective Practice*, 23:3, 357–368, DOI: 10.1080/14623943.2022.2028612

Richterová, B. (2020). Individuální akční výzkum jako možnost osobnostního a sociálního rozvoje studentů Pedagogické fakulty. In B. Richterová a kol., *Akční výzkum v teorii a praxi* (s. 139–155). PdF Ostravské univerzity. https: :// skolicky.pregradual.osu.cz/wp- content/uploads/ka12/AV_publikace_doi.pdf

Scherer, H. (2004). Úvod do metody obsahové analýzy. In Schulz a kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Karolinum.

Walker-Floyd, L. K. K. (2011). *A narrative study of how an online practioner used a personal action research journal as a form of professional development*. ProQuest.